।। ଅଷ୍ଟାଦଶ ଓ ଊନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।।

ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ବାବାଙ୍କ କୃପା, ସ୍ୱପ୍ନରେ ଗୁରୁଚରିତ ଓ ସାଠେ, ଉତ୍ତମ ବିଚାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ, ଅନ୍ନଜଳ ତ୍ୟାଗ ଓ ବାବାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟରକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ର, ନିନ୍ଦା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶ ଏବଂ ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ

ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଆଶାୟୀ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ବାବା କିପରି ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ ତାହା ଗତ ଅଧ୍ୟାୟରେ ହେମାଡପନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଏବେ ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ବାବା କିପରି ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଉତ୍ତମ ବିଚାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଲେ ତଥା ଆତ୍ମୋନ୍ନତି ଏବଂ ପରିଶ୍ରମର ଫଳ ବିଷୟରେ କି ଉପଦେଶ ଦେଲେ ତାହା ଏହି ଦୁଇ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଉଛି ।

ପୂର୍ବାଭାଷ : ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ପ୍ରଥମେ ଶିଷ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାନ୍ତି । ତାହାର ମନକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଜଞ୍ଜାଳମୟ ନକରି ଉପଯୁକ୍ତ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଆତ୍ମାନୁଭୂତି ଅଭିମୁଖେ ତାକୁ ଉନ୍ନୀତ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କିଛି ଲୋକ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ବା ଉପଦେଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ, ତାହା ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସାରିତ କରିବା ସମୀଚୀନ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର ଆହୁରି ଧାରଣା ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ତାକୁ ପ୍ରକଟ କଲେ ତା'ର ମହତ୍ତ୍ୱ ଊଣା ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ । ସଦ୍‌ଗୁରୁ ବର୍ଷାଋତୁର ମେଘ ସଦୃଶ ଅଟନ୍ତି, ଯିଏ ସର୍ବତ୍ର ଏକ ସମାନ ବୃଷ୍ଟିପାତ କରନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ ସେ ତାଙ୍କର ଅମୃତତୁଲ୍ୟ ଉପଦେଶକୁ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରସାରିତ କରନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କର ସାରାଂଶକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଆତ୍ମସ୍ଥ କର ଏବଂ ତତ୍ପରେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାରହିତ ହୋଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ କର । ଏହି ନିୟମ ଉଭୟ ଜାଗ୍ରତ ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଉପଦେଶ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ ବୁଦ୍ଧକୌଶିକ ଋଷି ସ୍ୱପ୍ନରେ ପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ 'ରାମରକ୍ଷା ସ୍ତୋତ୍ର' ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ହିତ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଯେଉଁପରି ଜଣେ ଦୟାଳୁ ମାତା ତା'ର ବାଳକର ଉପଶମ ନିମନ୍ତେ କଡ଼ା ଔଷଧ ବଳପୂର୍ବକ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାଏ, ସେହିପରି ଶ୍ରୀ ସାଇବାବା ତାଙ୍କର ଭକ୍ତମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ନିମନ୍ତେ ହିଁ ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ତାହାକୁ ଗୁପ୍ତ ନରଖି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱଚ୍ଛତାକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ଏହି କାରଣରୁ ଯେଉଁ ଭକ୍ତମାନେ ତାଙ୍କର ଉପଦେଶକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ପାଳନ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଳନରେ ସଫଳ ହେଉଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ସଦୃଶ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ହିଁ ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁ ଉନ୍ମୀଳନ କରି ଆତ୍ମାର ଦିବ୍ୟତା ଅନୁଭବ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ । ବିଷୟବାସନାରୁ ଆସକ୍ତିକୁ ନଷ୍ଟ କରି

ସେ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତି, ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଜ୍ଞାନ ଓ ବୈରାଗ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ନତି ହୋଇଥାଏ । ଏହା କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ସମ୍ଭବ, ଯେତେବେଳେ ଆମେ ତାଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରିବା ତଥା ସେବା ଉପରାନ୍ତ ତାଙ୍କର ପ୍ରେମ ପାଇପାରିବା । ଏହାହେଲେ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ଯିଏକି ଭକ୍ତକାମକଳ୍ପତରୁ, ଆମର ସହାୟତା କରିବେ । ଆମକୁ ଦୁଃଖ ଓ କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତ କରି ସୁଖୀ କରିବେ । ଏସବୁ ପ୍ରଗତି କେବଳ ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କ କୃପା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ, ଯିଏକି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପ୍ରତୀକ । ଏଣୁ ଆମକୁ ସର୍ବଦା ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଏବେ ଆମେ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଯିବା ।

।। ସ୍ୱପ୍ନରେ ଗୁରୁଚରିତ ଓ ସାଠେ ।।

ଶ୍ରୀ ସାଠେ : ଶ୍ରୀ ସାଠେ ନାମରେ ଜଣେ ମହାନୁଭବ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । କିଛି ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କ୍ରାଫର୍ଡ଼ଙ୍କ ଶାସନକାଳରେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଲର୍ଡ଼ ରିଏ ମୁମ୍ବଇର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଅବସ୍ଥାପିତ ହେବାପରେ ଶ୍ରୀ ସାଠେଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟରେ ପ୍ରଭୂତ କ୍ଷତି ଘଟିଲା ଏବଂ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲେ । ତୀବ୍ର ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ଯୋଗୁ ସେ ଘର ଛାଡ଼ି କୌଣସି ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ପଳାଇ ସେଠାରେ ବାସ କରିବାକୁ ବିଚାର କଲେ । ସାଧାରଣତଃ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ବିପତ୍ତିକାଳରେ ତଥା ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ମରଣ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । କଷ୍ଟ ନିବାରଣ ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତି ଓ ଯଦି ସେମାନଙ୍କର ପାପ କର୍ମସବୁ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥାଏ ତାହେଲେ ଭଗବାନ କୌଣସି ସନ୍ଥଙ୍କ ସହ ସେମାନଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ କରାଇଦିଅନ୍ତି, ଯିଏକି ସେମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ନିମିତ୍ତ ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ସାଠେଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ହେଲା । ତାଙ୍କର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କୁ ଶିରିଡ଼ି ଯିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ, ଯେଉଁଠାକୁ ମନର ଶାନ୍ତି ତଥା ମନୋକାମନା ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ଦୂର ଦୂରାନ୍ତରୁ ଅଗଣିତ ଲୋକ ଧାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନକୁ ଏହି କଥା ବେଶ୍ ପାଇଲା ଏବଂ ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ସେ ଶିରିଡ଼ି ଆସିଲେ । ବାବାଙ୍କର ସନାତନ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମ, ଦୀପ୍ତିମାନ୍, ନିର୍ମଳ ଏବଂ ବିଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ କରି ତାଙ୍କ ମନର ବ୍ୟଗ୍ରତା ଦୂର ହୋଇଗଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର ମନ ଶାନ୍ତ ଓ ସ୍ଥିର ହେଲା । ସେ ମନେ କଲେ ଯେ ଗତ ଜନ୍ମର ସଞ୍ଚିତ ଶୁଭକର୍ମର ଫଳସ୍ୱରୂପ ହିଁ ଆଜି ମୁଁ ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ପବିତ୍ର ଚରଣରେ ପହଞ୍ଚିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିଛି । ଶ୍ରୀ ସାଠେ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଏଣୁ ସେ ତୁରନ୍ତ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଚରିତ ପାରାୟଣ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଏକ ସପ୍ତାହ ପରେ ଯେଉଁଦିନ ପାରାୟଣ ଶେଷ ହେଲା, ସେହିଦିନ ବାବା ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖାଦେଇ ଯାହା କହିଲେ ତାହା ଏହିପରି:-

"ବାବା ନିଜ ହାତରେ ଚରିତ ଧରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଶ୍ରୀ ସାଠେଙ୍କୁ କେତେକ ବିଷୟ ବୁଝାଉଛନ୍ତି ତଥା ଶ୍ରୀ ସାଠେ ସମ୍ମୁଖରେ ବସି ଧ୍ୟାନ ସହକାରେ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ନିଦ୍ରା ଭଙ୍ଗ ହେଲା, ସ୍ୱପ୍ନ କଥା ସ୍ମରଣ କରି ତାଙ୍କର ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂରି ଉଠିଲା । ସେ ମନେ କଲେ ଯେ ଏହା ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବାବାଙ୍କର ଅସୀମ କୃପା, ଯିଏ ଏହି ପ୍ରକାର ଅଚେତନ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଜାଗ୍ରତ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଗୁରୁଚରିତର ଅମୃତପାନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ସ୍ୱପ୍ନ କଥା ସେ କାକାସାହେବ ଦୀକ୍ଷିତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଲେ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ କ'ଣ ତାହା ବାବାଙ୍କୁ ପଚାରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଏହାସହ ଏକ ସପ୍ତାହ ପାରାୟଣ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଛି ନା ପୁଣି ପାରାୟଣ ଆରମ୍ଭ କରିବେ, ଏକଥା ମଧ୍ୟ ପଚାରିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । କାକାସାହେବ ଦୀକ୍ଷିତ ଉପଯୁକ୍ତ ସୁଯୋଗ ଦେଖି ବାବାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ କି 'ହେ ଦେବ ! ସେହି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୁ ଆପଣ ଶ୍ରୀ ସାଠେଙ୍କୁ କ'ଣ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ? କ'ଣ ସେ ପାରାୟଣ ସପ୍ତାହ ସ୍ଥଗିତ କରିଦେବେ ? ସେ ଜଣେ ସରଳହୃଦୟର ବ୍ୟକ୍ତି । ଏଥିନିମନ୍ତେ ଆପଣ ତାଙ୍କର ମନୋକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ହେ ଦେବ ! କୃପା କରି ତାଙ୍କୁ ଏହି ସ୍ୱପ୍ନର ଯଥାର୍ଥ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇଦିଅନ୍ତୁ । ତତ୍ପରେ ବାବା କହିଲେ ଯେ ସେ ଆଉ ଏକ ସପ୍ତାହ ଗୁରୁଚରିତ ପାରାୟଣ କରନ୍ତୁ । ଯଦି ସେ ଧ୍ୟାନ ସହକାରେ ପାଠ କରିବେ, ତାଙ୍କର ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ଏବଂ ଶୀଘ୍ର ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଭବ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେବେ ।' ଏହି ଅବସରରେ ଶ୍ରୀ ହେମାଡପନ୍ତ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ଏବଂ ବାବାଙ୍କ ଚରଣକମଳରେ ସେବା କରୁଥିଲେ । ବାବାଙ୍କର ବଚନ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନକୁ ବିଚାର ଆସିଲା ଯେ ସାଠେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ପାରାୟଣ କରି ମନୋବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ପାଇଗଲେ । ମୁଁ ୪୦ ବର୍ଷ ଧରି ଗୁରୁ ଚରିତ ପାରାୟଣ କରୁଛି, କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ପାଇଲି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସାତଦିନର ଶିରିଡ଼ି ନିବାସ ଫଳଦାୟୀ ହେଲା ଅଥଚ ମୋର ସାତବର୍ଷର(୧୯୧୦-୧୯୧୭) ରହଣି ବୃଥା ଗଲା ? ଚାତକ ପକ୍ଷୀ ସଦୃଶ ମୁଁ ସେହି କୃପାଘନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଛି, ମୋ ଉପରେ ଅମୃତବୃଷ୍ଟି କରିବେ ବୋଲି । ସେ କେବେ ମୋତେ ତାଙ୍କର ଉପଦେଶ ଦେଇ କୃପା କରିବେ ? ତାଙ୍କ ମନରେ ଏପରି ବିଚାର ଆସିବା କ୍ଷଣି ବାବାଙ୍କୁ ତାହା ଅବଗତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଭକ୍ତମାନେ ସର୍ବଦା ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି କି ବାବା ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ କୁଚିନ୍ତାକୁ ତୁରନ୍ତ ଦମନ କରି ଉତ୍ତମ ବିଚାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଥିଲେ । ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଏପରି ବିଚାର ଦେଖି ବାବା ତୁରନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ଶ୍ୟାମାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରି ୧୫ ଟଙ୍କା ଦକ୍ଷିଣା ଆଣି ଆସିବାକୁ କହିଲେ । ବାବାଙ୍କ ମନରେ ଦୟା ଆସିଯାଇଥିଲା । ଏହି କାରଣରୁ ସେ ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଅବଜ୍ଞା କରିବାର ସାହସ କାହାର ଥିଲା ? ହେମାଡପନ୍ତ ତୁରନ୍ତ ଶ୍ୟାମାଙ୍କ ଘରେ

ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ଶ୍ୟାମା ସ୍ନାନ ସାରି ଧୋତି ପରିଧାନ କରୁଥିଲେ । ବାହାରକୁ ଆସି ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କୁ ଆଗମନର କାରଣ ପଚାରିଲେ । 'ଆପଣ ମସଜିଦ୍‌ରୁ ଆସିଲା ପରି ଜଣାପଡୁଛି । ଏପରି ବିଷଣ୍ଣ ଓ ଉଦାସ କାହିଁକି ଜଣାପଡୁଛନ୍ତି ? ଏକୁଟିଆ କାହିଁକି ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରି ବସିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଓ ସେ ପୂଜା ସାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାନ ଆଦି ନେବାକୁ କହି ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଅଚାନକ ଝରକା ଉପରେ ଥିବା 'ନାଥ ଭାଗବତ' ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । 'ନାଥ ଭାଗବତ' ଶ୍ରୀ ଏକନାଥଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାଗବତ ମହାପୁରାଣର ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ଉପରେ ମରାଠୀ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଟୀକାର ସଂକଳନ । ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ବାପୁସାହେବ ଯୋଗ ଏବଂ କାକାସାହେବ ଦୀକ୍ଷିତ ଶିରିଡ଼ିରେ ପ୍ରତିଦିନ ମରାଠି ଟୀକା ସହ 'ଭଗବତଗୀତା' (ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଯାହାର ନାମ ଭାବାର୍ଥ ଦୀପିକା ବା ଜ୍ଞାନେଶ୍ୱରୀ), 'ନାଥ ଭାଗବତ' ଏବଂ ଏକନାଥଙ୍କ ମହାନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥ 'ଭାବାର୍ଥ ରାମାୟଣ' ପାଠ କରୁଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଭକ୍ତମାନେ ବାବାଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ, ସେ କେତେବେଳେ ଆଂଶିକ ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲେ ତ ଆଉ କେତେବେଳେ ଉପରୋକ୍ତ ଭାଗବତ କିମ୍ବା ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରନ୍ଥକଥା ଶୁଣିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ । ଯାହାକୁ ଶୁଣିବା ପରେ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ଉତ୍ତର ମିଳିଯାଉଥିଲା । ହେମାଡପନ୍ତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ 'ନାଥ ଭାଗବତ'ର କିଛି ଅଂଶ ପାଠ କରୁଥିଲେ ।

ଆଜି ସକାଳେ ମସଜିଦ୍‌କୁ ଯିବା ସମୟରେ କେତେକ ଭକ୍ତଙ୍କ ସତ୍‌ସଂଗ ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ନିତ୍ୟ ନିୟମାନୁସାରେ ଭାଗବତ ପାଠ ଅଧାରେ ଛାଡ଼ିଦେଇଥିଲେ । ଯେମିତି ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ ବାହାର କରି ଖୋଲି ଦେଖନ୍ତି ତ ଯେଉଁ ପୃଷ୍ଠାରେ ପାଠ ଛାଡ଼ିଥିଲେ ଠିକ୍ ସେହି ପୃଷ୍ଠା ଖୋଲିଥିବା ଦେଖି ତାଙ୍କର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ମନେ କଲେ ଯେ ବାବା ଏଥିପାଇଁ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି, ଯଦ୍ୱାରା ସେ ତାଙ୍କର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଠ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବେ । ଏହାପରେ ସେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶର ପାରାୟଣ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପାଠ ସରିବାବେଳକୁ ଶ୍ୟାମା ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ହେଲା । ହେମାଡପନ୍ତ କହିଲେ କି ମୁଁ ବାବାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସନ୍ଦେଶ ନେଇ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ସେ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ୧୫ ଟଙ୍କା ଦକ୍ଷିଣା ଆଣିବାକୁ ତଥା ଆପଣଙ୍କ ସହ କିଛି ସମୟ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରିବା ପରେ ଆପଣଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ମସଜିଦ୍ ଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଶ୍ୟାମା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକଟ କରି କହିଲେ କି 'ମୋ ପାଖରେ ତ ଫଟା କଉଡ଼ିଟିଏ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଆପଣ ଟଙ୍କା ବଦଳରେ ମୋର ପନ୍ଦରଟି ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ତତ୍ପରେ ହେମାଡପନ୍ତ କହିଲେ, ଠିକ୍ ଅଛି ଆପଣଙ୍କର ପନ୍ଦରଟି ପ୍ରଣାମ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ଆସନ୍ତୁ, ଏବେ ଆମେ କିଛି ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରିବା ଏବଂ ଆପଣ କୃପା କରି ମୋତେ ବାବାଙ୍କର କିଛି ଲୀଳା ଶୁଣାନ୍ତୁ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ମୋର ପାପ ନଷ୍ଟ

ହେବ । ଶ୍ୟାମା କହିଲେ 'ତାହେଲେ କିଛି ସମୟ ବସନ୍ତୁ । ଏହି ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଲୀଳା ବଡ଼ ଅଦ୍‌ଭୁତ । କେଉଁଠି ମୁଁ ଜଣେ ଅଶିକ୍ଷିତ ଗାଉଁଲି ଲୋକ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ ପରି ଜଣେ ବିଦ୍ୱାନ । ଏଠାକୁ ଆସିବା ପରେ ଆପଣ ସ୍ୱୟଂ ତ ବାବାଙ୍କର ଅନେକ ଲୀଳା ଚାକ୍ଷୁସ କରିଛନ୍ତି, ମୁଁ କିପରି ସେଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କରିପାରିବି ? ଠିକ୍ ଅଛି, ଆପଣ ପାନ, ସୁପାରୀ ନେଉଥାନ୍ତୁ, ମୁଁ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିନିଏ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ଶ୍ୟାମା ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ହେଲା ।

ଶ୍ୟାମା କହିଲେ 'ଏହି ପରମେଶ୍ୱର(ବାବା)ଙ୍କ ଲୀଳା ଅପାର, ଯାହାର କୌଣସି ତୁଳନା ନାହିଁ । ସେ ତ ଲୀଳାରୁ ନିର୍ଲିପ୍ତ ରହି ସର୍ବଦା ବିନୋଦ କରନ୍ତି । ଆମପରି ଅଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାକୁ କିପରି ବୁଝିପାରିବା ? ବାବା ସ୍ୱୟଂ କ'ଣ ନକହନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କ ପରି ବିଦ୍ୱାନଙ୍କୁ ମୋ ପରି ଜଣେ ମୂର୍ଖ ପାଖକୁ ପଠାଇଲେ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ କଳ୍ପନାର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ମୁଁ ତ ଏହି ବିଷୟରେ କେବଳ ଏତିକି କହିପାରେ ଯେ ସେ ଲୌକିକ ନୁହନ୍ତି । ଏହି ଭୂମିକା ସହ ଶ୍ୟାମା କହିଲେ କି ଏବେ ମୋର ଗୋଟିଏ କଥାର ସ୍ମୃତି ଭାସିଆସୁଛି, ଯାହା ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୂପରେ ଜାଣିଛି । **ଭକ୍ତର ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଭାବ ଯେପରି ହୋଇଥାଏ, ବାବା ସେହିପ୍ରକାର ତାର ସହାୟତା କରିଥାନ୍ତି । କେବେ କେବେ ତ ବାବା ଭକ୍ତର କଠିନ ପରୀକ୍ଷା ନେଇ ହିଁ ତାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥାନ୍ତି ।** 'ଉପଦେଶ' ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ସାଠେଙ୍କର ଗୁରୁଚରିତ ପାରାୟଣ ଘଟଣା ସ୍ମରଣ କରି ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କ ଶରୀର ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇଉଠିଲା । ସେ ମନେ କଲେ, ତାଙ୍କର ମନର ଚଞ୍ଚଳତା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ବାବା ଏଠାକୁ ପଠାଇ ନାହାନ୍ତି ତ ? ତଥାପି ସେ ତାଙ୍କର ମନକଥା ଖୋଲିନକହି ଶ୍ୟାମାଙ୍କ କଥା ଧ୍ୟାନର ସହ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେହିସବୁ କଥା ଶ୍ରବଣକରି ତାଙ୍କର ଶରୀର ରୋମାଞ୍ଚରେ ପୂରି ଉଠିଲା । ମନରେ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଆସିଲା । ତତ୍ପରେ ଶ୍ୟାମା ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କଥା ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ।

।। ଅନ୍ନଜଳ ତ୍ୟାଗ ଏବଂ ବାବାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟରକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ର ।।

ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧାବାଈ ଦେଶମୁଖ : ଥରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ମହିଳା ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧାବାଈ ଦେଶମୁଖ ବାବାଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି ଶୁଣି ସଂଗମନେରର କିଛି ଲୋକଙ୍କ ସହ ଶିରିଡ଼ି ଆସିଥିଲେ । ବାବାଙ୍କର ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନକରି ତାଙ୍କ ମନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଜାତହେଲା । ସାଇଚରଣରେ ତାଙ୍କର ଅଟଳ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲା । ଏବେ ବାବାଙ୍କୁ ଗୁରୁ କରି ତାଙ୍କଠାରୁ ଉପଦେଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ଏହି ମନସ୍କାମନା ପୂରଣ ପାଇଁ ସେ କାଷ୍ଠା ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଓ ଅନ୍ନ ଜଳ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏପରି ତିନିଦିନ ଅତିବାହିତ

ହେଲା । ବୃଦ୍ଧାଜଣଙ୍କର ନିର୍ଜଳା ଉପବାସ ଦେଖି ମୁଁ ଶଙ୍କିତ ହୋଇଗଲି ଏବଂ ବାବାଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି କି 'ହେ ଦେବା ! ଆପଣ କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତକରି ନିଜ ପାଖକୁ ଟାଣିଆଣୁଛନ୍ତି । ସେହି ବୃଦ୍ଧ ମହିଳାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭଲରୂପେ ଜାଣନ୍ତି, ଯିଏ ଆପଣଙ୍କୁ ଆଶ୍ରା କରି ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛନ୍ତି । ଯଦି ଆପଣ କୃପାଦୃଷ୍ଟି କରି ତାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ନଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ତାଙ୍କର କିଛି ହୋଇଯାଏ ତାହେଲେ ଲୋକେ ବୃଥାରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ବିବେଚିତ କରିବେ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଉପଦେଶ ନପାଇବାରୁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା ବୋଲି ଆରୋପ କରିବେ । ଏଥି ସକାଶେ ଦୟା କରି ତାଙ୍କୁ ଆଶିଷ ଓ ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ । ବାବା ବୃଦ୍ଧ ମହିଳାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଡକାଇଲେ ଏବଂ କହିଲେ 'ହେ ମାତା ! ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ୍ୟକରି ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ତୁମେ କାହିଁକି ଚାହୁଁଛ ? ତୁମେ ମୋର ମାଆ ଓ ମୁଁ ତୁମର ପୁତ୍ର । ତୁମେ ମୋ ପ୍ରତି ଦୟା କର ଏବଂ ଯାହା ମୁଁ କହୁଛି, ଧ୍ୟାନପୂର୍ବକ ଶ୍ରବଣ କର । ମୋର ନିଜ କଥା ତୁମକୁ କହୁଛି ଏବଂ ତୁମେ ଯଦି ଧ୍ୟାନ ସହକାରେ ଏହାକୁ ଶୁଣିବ, ତାହେଲେ ପରମ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ । ମୋର ଗୁରୁ ଜଣେ ମହାନ୍ ସିଦ୍ଧପୁରୁଷ ଥିଲେ । ମୋ ପ୍ରତି ସେ ବଡ଼ ଦୟାଳୁ ଥିଲେ । ଦୀର୍ଘକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସେବା କରୁଥିଲି; ତଥାପି ମୋର କର୍ଣ୍ଣରେ ସେ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର ଫୁଙ୍କିନଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ କେବେ ପୃଥକ ହେବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲି । ମୋର ପ୍ରବଳ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଥିଲା ଯେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସେବା କରି ତାଙ୍କଠାରୁ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ କରିବି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ରୀତି ନିଆରା ଥିଲା । ସେ ପ୍ରଥମେ ମୋର ମୁଣ୍ଡନ କରି ମୋତେ ଦୁଇ ପଇସା ଦକ୍ଷିଣା ମାଗିଲେ, ଯାହା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଅର୍ପଣ କଲି । ତୁମେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାର ଯେ ମୋର ଗୁରୁ ଯେତେବେଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍କାମ ଥିଲେ, ସେ ଦକ୍ଷିଣା ମାଗିବା କ'ଣ ଶୋଭନୀୟ ଥିଲା ? ତାଙ୍କର ଅନାସକ୍ତ ଭାବ ଥିଲା ବୋଲି କିପରି କୁହାଯିବ ? ଏହାର ଉତ୍ତର କେବଳ ଏହା ହୋଇପାରେ ଯେ କାଞ୍ଚନକୁ ସେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁଥିଲେ, ସ୍ୱପ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ତାର ଆବଶ୍ୟକତା ତାଙ୍କର ନଥିଲା । ସେହି ଦୁଇ ପଇସାର ଅର୍ଥ ଥିଲା ଦୃଢ଼ ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଧୈର୍ଯ୍ୟ । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଏହି ଦୁଇଟି ବସ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କଲି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ । ମୁଁ ବାରବର୍ଷ ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀପୟର ସେବାରେ ଅତିବାହିତ କଲି, ସେ ମୋର ଭରଣ ପୋଷଣ କଲେ । ଏଣୁ ମୋର ଅନ୍ନ ଓ ବସ୍ତ୍ରର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ପ୍ରେମର ମୂର୍ତ୍ତି ଥିଲେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ କହିଲେ ପ୍ରେମର ସାକ୍ଷାତ ଅବତାର ଥିଲେ । ତାଙ୍କର କରୁଣାର ବର୍ଣ୍ଣନା ମୁଁ କିପରି କରିପାରିବି, ଯିଏ ମୋତେ ଏପରି ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମାନ ଗୁରୁ ତ ବିରଳ ଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲି, ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ଗମ୍ଭୀର ମୁଦ୍ରାରେ ସେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ତା'ପରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଆନନ୍ଦରେ ଏକାକାର ହୋଇଯାଉଥିଲୁ । ଆଠ ଆଠ ଘଣ୍ଟା ଧରି ମୁଁ ଏକଲୟରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀମୁଖକୁ

ଚାହିଁ ରହୁଥିଲି । ଭୋକ, ଶୋଷ ଭୁଲିଯାଉଥିଲି । ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ବିନା ମୋର ମନ ଅଶାନ୍ତ ହୋଇଉଠୁଥିଲା । ଗୁରୁ ସେବା ବ୍ୟତୀତ ମୋ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ବା ପଦାର୍ଥ ନଥିଲା । ସର୍ବଦା ତାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ମୋର ମାନସପଟରେ ରହୁଥିଲା । ଏଣୁ ମୋର ମନ ତାଙ୍କର ଚରଣ କମଳରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲା । ଏହା ଥିଲା ଗୋଟିଏ ପଇସା । ଦ୍ୱିତୀୟ ପଇସା ଥିଲା ଧୈର୍ଯ୍ୟ । ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହ ବହୁ କାଳ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରି ମୁଁ ତାଙ୍କର ସେବା କରୁଥିଲି । **ଏହି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ଭବସାଗରରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଦେବ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ ଅଟେ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧାରଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସବୁ ପାପ ଓ ମୋହ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସଂକଟ ଦୂର ହୋଇଯାଏ ତଥା ଭୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ।** ଏହି ପ୍ରକାର ତୁମର ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇଯିବ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣର ଭଣ୍ଡାର ତଥା ଉତ୍ତମ ବିଚାରର ଜନନୀ ଅଟେ । ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇଟି ବାହନ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ପ୍ରେମ ରହିଥାଏ ।

'ମୋର ଗୁରୁ ମୋଠାରୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖୁନଥିଲେ । ସେ କେବେ ମୋତେ ଉପେକ୍ଷା କରୁନଥିଲେ ବରଂ ସର୍ବଦା ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଯଦିଓ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଚରଣପଦ୍ମରେ ରହୁଥିଲି, ତଥାପି କେବେ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ପ୍ରେମ ଊଣା ହେଉନଥିଲା । ସେ ସର୍ବଦା ମୋ ଉପରେ କୃପାଦୃଷ୍ଟି ରଖୁଥିଲେ, ଯେଉଁପ୍ରକାର କଚ୍ଛପ ପ୍ରେମଦୃଷ୍ଟି ସହକାରେ ତାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ଲାଳନ ପାଳନ କରିଥାଏ– ସେମାନେ ପାଖରେ ଥାଆନ୍ତୁ ବା ନଦୀ ସେ ପାରିରେ । କାରଣ ସେ ମାଆ ! ମୋର ଗୁରୁ ତ ମୋତେ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର ଶିଖାଇଲେ ନାହିଁ, ମୁଁ ତୁମ କର୍ଣ୍ଣରେ କିପରି ମନ୍ତ୍ର ଫୁଙ୍କିବି ? କେବଳ ଏତିକି ମନେରଖ ଯେ ମାଆ କଚ୍ଛପ ସଦୃଶ ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରେମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଅଫୁରନ୍ତ ସନ୍ତୋଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି କାରଣରୁ **ବୃଥାରେ କାହାଠାରୁ ଉପଦେଶ ପାଇବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରନାହିଁ । ମୋତେ ହିଁ ନିଜର ବିଚାର ତଥା କର୍ମର ମୁଖ୍ୟ ଧ୍ୟେୟ କରିଦିଅ ଏବଂ ଏହାକଲେ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ତୁମର ପରମାତ୍ମା ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଯିବ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନନ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଖ, ତାହେଲେ ମୁଁ ତୁମକୁ ସେହିପରି ଦେଖିବି । ଏହି ମସଜିଦ୍‌ରେ ବସି ମୁଁ ସତ୍ୟ କହୁଛି, କୌଣସି ସାଧନା ବା ଶାସ୍ତ୍ରାଧ୍ୟୟନର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, କେବଳ ଗୁରୁଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ରଖ ଯେ ଗୁରୁ ହିଁ କର୍ତ୍ତା ଅଟନ୍ତି । ଆଉ ଯିଏ ଗୁରୁଙ୍କ ମହାନତା ଉପଲବ୍ଧିକରି ତାଙ୍କୁ ହରି, ହର ଓ ବ୍ରହ୍ମା(ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତି)ଙ୍କ ଅବତାର ମନେ କରିଛି, ତା'ର ଜୀବନ ବାସ୍ତବରେ ଧନ୍ୟ ।**

ବୃଦ୍ଧା ମହିଳା ଏବେ ବୁଝିଗଲେ ଓ ବାବାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ଉପବାସ ଭଙ୍ଗ କଲେ । ଏହି କଥା ଧ୍ୟାନ ସହକାରେ ଶ୍ରବଣ କରି ତଥା ତା'ର ଗୂଢ଼ାର୍ଥ ହୃଦବୋଧକରି ହେମାଡପନ୍ତ

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ରୋମାଞ୍ଚରେ ପୂରି ଉଠିଲା । ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦରେ କଣ୍ଠ ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ ହେଲା ଏବଂ ମୁହଁରୁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ସ୍ଫୁରିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଶ୍ୟାମା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ 'ଆପଣ ଏପରି ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲେ କାହିଁକି ?' ବାବାଙ୍କର ତ ଏପରି ଅଗଣିତ ଲୀଳା ଅଛି, ମୁଁ କିପରି ତା'ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବି ?

ଏହି ସମୟରେ ମସଜିଦ୍‌ରେ ଘଣ୍ଟାନାଦ ହେଲା । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପୂଜା ତଥା ଆରତିର ସମୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଶ୍ୟାମା ଓ ହେମାଡପନ୍ତ ଶୀଘ୍ର ମସଜିଦ୍ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ବାପୁସାହେବ ଯୋଗ ପୂଜା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, ମହିଳାମାନେ ମସଜିଦ୍ ଉପର ମଣ୍ଡପରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ପୁରୁଷମାନେ ନିମ୍ନ ଅଗଣାରେ । ବାଦ୍ୟ ବାଦନ ସହିତ ସମସ୍ତେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଆରତି ଗାନ କରୁଥିଲେ । ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କ ହାତ ଧରି ଶ୍ୟାମା ମସଜିଦ୍‌ରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସେ ବାବାଙ୍କ ଡାହାଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ତଥା ହେମାଡପନ୍ତ ବାବାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବସିଲେ । ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖି ବାବା ଶ୍ୟାମାଙ୍କଠାରୁ ଆଣିଥିବା ଦକ୍ଷିଣା ଦେବାକୁ କହିଲେ । ହେମାଡପନ୍ତ କହିଲେ ଯେ ଦକ୍ଷିଣା ବଦଳରେ ଶ୍ୟାମା ପନ୍ଦରଟି ପ୍ରଣାମ ମୋ ଜରିଆରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ନିଜେ ଏଠାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ବାବା କହିଲେ, ଠିକ୍ ଅଛି । ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା, ଏବେ ଜଣାଅ । ଘଣ୍ଟା, ଢ଼ୋଲ ଏବଂ ସାମୂହିକ ଗାନ ମଧ୍ୟରେ ହେମାଡପନ୍ତ ଉତ୍କଣ୍ଠାପୂର୍ବକ ବାବାଙ୍କୁ ବାର୍ତ୍ତାଳାପର ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ଶୁଣାଇଲେ । ବାବା ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ବଡ଼ ଉତ୍ସୁକ ଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଆସନରୁ ସାମାନ୍ୟ ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କି ଆସିଲେ । ହେମାଡପନ୍ତ କହିଲେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ବଡ଼ ସୁଖପ୍ରଦ ଥିଲା । ସବୁଠାରୁ ସୁଖଦାୟକ ତଥା ଅଦ୍‌ଭୁତ ଥିଲା ଉକ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ମହିଳାଙ୍କର କଥା । ଯାହା ଶ୍ରବଣ କରିବା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ଯେ ଆପଣଙ୍କର ଲୀଳା ଅପାର ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ତାହା ଶୁଣାଇବା ପାଇଁ ହିଁ ଆପଣ ମୋ ପ୍ରତି ଏପରି କୃପା କଲେ । ବାବା କହିଲେ 'ତାହା ତ ବହୁତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟପ୍ରଦ । ଏବେ ତୁମ ଉପରେ ମୋର କିପରି କୃପା ହେଲା, ତାହା ଶୁଣାଅ ।'

କିଛି କାଳ ପୂର୍ବରୁ ଶୁଣିଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗ, ଯାହା ତାଙ୍କର ହୃଦୟପଟଳରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇସାରିଥିଲା ବାବାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଲେ । ତାହା ଶୁଣି ବାବା ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ କହିଲେ 'କଥା କଥାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ତୁମେ ଏହାର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଲଣି । ହେମାଡପନ୍ତ ସ୍ୱୀକାରକରି କହିଲେ ଏହାଦ୍ୱାରା ମୋର ମନର ଚଞ୍ଚଳତା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଏବେ ମୁଁ ବାସ୍ତବିକ ଶାନ୍ତି ଏବଂ ସୁଖ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ତଥା ସତ୍ୟମାର୍ଗରେ ଚାଲିବାର ରାସ୍ତା ପାଇଛି ।' ବାବା କହିଲେ 'ଶୁଣ ମୋର ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ଅଦ୍ୱିତୀୟ । ଯଦି ଏହି କଥା ସ୍ମରଣ ରଖିବ ତାହେଲେ ବହୁତ ଉପଯୋଗୀ ସିଦ୍ଧ ହେବ । **ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମିତ୍ତ ଧ୍ୟାନ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ** ଏବଂ ଯଦି ତୁମେ ନିରନ୍ତର ଏହାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବ

ତାହେଲେ କୁପ୍ରବୃତ୍ତିମାନ ପ୍ରଶମିତ ହୋଇଯିବ । ଆସକ୍ତିରହିତ ହୋଇ ତୁମେ ସର୍ବଦା ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଧ୍ୟାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯିଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ଆଉ ଯେବେ ଏହି ପ୍ରକାର ମନ ଏକାଗ୍ର ହୋଇଯିବ ସେତେବେଳେ ତୁମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ମୋର ନିରାକାର ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ସ୍ୱରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ କର, ଯେପରିକି ତୁମେ ଦିନ ରାତି ମୋତେ ଦେଖୁଛ । ଏହି ପ୍ରକାର ତୁମର ଚିତ୍ତ କେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇଯିବ ତଥା ଧ୍ୟାତା, ଧ୍ୟାନ ଏବଂ ଧ୍ୟେୟର ପୃଥକତ୍ୱ ଦୂର ହୋଇ ଧ୍ୟାତା ଚୈତନ୍ୟ ସହ ଏକତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତକରି ବ୍ରହ୍ମ ସହିତ ଅଭିନ୍ନ ହୋଇଯିବ । କଚ୍ଛପ ନଦୀର ଏ କୂଳରେ ଥାଏ ଏବଂ ତା'ର ପିଲାମାନେ ସେ କୂଳରେ । ନା ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁଧ ପିଆଏ ନା ହୃଦୟରେ ଲଗାଏ, କେବଳ ତା'ର ପ୍ରେମଦୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଭରଣ ପୋଷଣ ହୋଇଯାଏ । ଛୋଟ ପିଲାଟି ମଧ୍ୟ ନୀରବରେ ନିଜର ମାଆର ସ୍ମରଣ କରୁଥାଏ । ସେହି ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ମାଆର ଦୃଷ୍ଟି ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅମୃତତୁଲ୍ୟ ଆହାର ଓ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଏହିପରି । ବାବା ଏହି ଅନ୍ତିମ ବାକ୍ୟ କହିଲା ବେଳକୁ ଆରତି ସମାପ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ସମସ୍ତେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ 'ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସାଇନାଥ ମହାରାଜ କୀ ଜୟ' ଧ୍ୱନି ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ । ପ୍ରିୟ ପାଠକଗଣ, ଏବେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମୟରେ ସେହି ସମାଗମରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାର କଳ୍ପନା କରିବା ଏବଂ ବାବାଙ୍କର ଜୟ ଜୟକାର କରିବା ।

ଆରତି ସମାପ୍ତ ହେବା ପରେ ପ୍ରସାଦ ବିତରଣ ହେଲା । ବାପୁସାହେବ ଯୋଗ ଚିରାଚରିତ କ୍ରମେ ବାବାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲେ ଏବଂ ପ୍ରଣାମକରି ମିଶ୍ରି ପ୍ରସାଦ ଅର୍ପଣ କଲେ । ଏହି ମିଶ୍ରିକୁ ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କୁ ଦେଇ ବାବା କହିଲେ 'ଯଦି ତୁମେ ଏହି କଥାକୁ ଭଲଭାବରେ ସ୍ମରଣ ରଖିବ ତାହେଲେ ତୁମର ସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଏହି ମିଶ୍ରି ସମାନ ମଧୁର ହୋଇ ସମସ୍ତ ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ଏବଂ ତୁମେ ସୁଖୀ ହେବ ।' ହେମାଡପନ୍ତ ବାବାଙ୍କୁ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ କରି ସ୍ତୁତି କଲେ 'ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଏହି ପ୍ରକାର ଦୟା କରି ମୋତେ ସର୍ବଦା ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ।' ବାବା ଆଶୀର୍ବାଦ ପ୍ରଦାନ କରି କହିଲେ 'ଏହି କଥାସବୁ ଶ୍ରବଣ କର, ପ୍ରତ୍ୟହ ମନନ କର ତଥା ନିଦିଧ୍ୟାସନ କର, ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଗ୍ରହଣ କର, ତାହେଲେ ସର୍ବଦା ତୁମକୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସ୍ମରଣ ତଥା ଧ୍ୟାନ ହେଉଥିବ ଏବଂ ସେ ସ୍ୱୟଂ ତୁମର ସମ୍ମୁଖରେ ନିଜର ସ୍ୱରୂପକୁ ପ୍ରକଟ କରିବେ ।' ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ପାଠକଗଣ ! ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କୁ ତ ସେହି ସମୟରେ ଅମୃତର ମିଶ୍ରି ପ୍ରସାଦ ମିଳିଲା; ତାଙ୍କ କୃତିରୁ ଆଜି ଆମକୁ ଏହି ମଧୁର କଥାମୃତ ପାନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ତାହା କମ୍ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ନୁହେଁ । ଆସନ୍ତୁ, ଏହି ମଧୁର କଥାର ମନନ କରିବା ତଥା ତା'ର ସାର ଗ୍ରହଣ କରି ବାବାଙ୍କ କୃପାରୁ ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତିରେ ରହିବା ।

ଊନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟର ଶେଷରେ ହେମାଡପନ୍ତ ଆଉ କେତେକ ବିଷୟର ବର୍ଣ୍ଣନା

କରିଛନ୍ତି, ଯାହା ନିମ୍ନରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା ।

ଋଣାନୁବନ୍ଧନ ଓ ବାବାଙ୍କ ଉପଦେଶ : ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅମୂଲ୍ୟ ବଚନ ସର୍ବସାଧାରଣ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ତାକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ଆଚରଣରେ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ସର୍ବଦା ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହାର କାହା ସହିତ ପୂର୍ବ ସମ୍ପର୍କ ନଥିବ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଏ କାହା ନିକଟକୁ ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରାଣୀ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅସଦ୍ ବ୍ୟବହାରକରି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କର ନାହିଁ । ଆଦର ସହକାରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଗତ କର । ତୃଷିତକୁ ଜଳ, କ୍ଷୁଧିତକୁ ଭୋଜନ, ଉଲଗ୍ନକୁ ବସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଆଗନ୍ତୁକକୁ ନିଜର ବାରଣ୍ଡା ବିଶ୍ରାମ କରିବାକୁ ଯଦି ଦେବ ତାହେଲେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀହରି ନିଶ୍ଚୟ ତୁମ ପ୍ରତି ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ । ଯଦି କିଏ ତୁମକୁ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ମାଗୁଛି ଏବଂ ତୁମେ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁନାହଁ ତାହେଲେ ଦିଅ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତା' ସହିତ ଅସୌଜନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କର ନାହିଁ । ତୁମର ଯିଏ ଯେତେ ବି ନିନ୍ଦା କରୁନା କାହିଁକି କଟୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ତୁମେ ତା ଉପରେ କ୍ରୋଧ ପ୍ରକାଶ କର ନାହିଁ । ଯଦି ଏହି ପ୍ରକାର ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରୁ ସର୍ବଦା ଦୂରେଇ ରହିବ ତାହେଲେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ସୁଖୀ ହେବ । ସଂସାର ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇଯାଉ ପଛକେ, ତୁମେ ସ୍ଥିର ରହିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଦୃଢ଼ ରହି ଗତିଶୀଳ ଦୃଶ୍ୟକୁ ସର୍ବଦା ଶାନ୍ତିପୂର୍ବକ ଅବଲୋକନ କର । ଜଣକୁ ଅନ୍ୟଜଣକଠାରୁ ପୃଥକ କରୁଥିବା (ଦ୍ୱୈତ)ଭେଦଭାବ ପ୍ରାଚୀରକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଅ, ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ତୁମର ମିଳନ ପଥ ସୁଗମ ହେବ । ଦ୍ୱୈତ ଭାବ (ଅର୍ଥାତ ମୁଁ ଓ ତୁ) ହିଁ ଭେଦ ମନୋବୃତ୍ତିର କାରଣ, ଯାହା ଶିଷ୍ୟକୁ ତା'ର ଗୁରୁଠାରୁ ପୃଥକ କରିଦିଏ । ଏଥିପାଇଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ବିନାଶ ନହୋଇଛି, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭିନ୍ନତା ପ୍ରାପ୍ତି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । 'ଆଲ୍ଲା ମାଲିକ' ଅର୍ଥାତ ଈଶ୍ୱର ହିଁ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଏବଂ ତାଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟ କେହି ସଂରକ୍ଷଣକର୍ତ୍ତା ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ଅଲୌକିକ, ଅଭିନବ ତଥା କଳ୍ପନାର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ସେ ହିଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରି ସମସ୍ତ ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତି । ଋଣାନୁବନ୍ଧ ଯୋଗୁ ଆମର ସଂଗମ ହୋଇଥାଏ, ଏଥିନିମନ୍ତେ ଆମେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ପ୍ରେମ କରି ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣକର ସେବା କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବା ଉଚିତ । ଯିଏ ନିଜ ଜୀବନର ଧ୍ୟେୟ(ଈଶ୍ୱର ଦର୍ଶନ) ଲାଭ କରିସାରିଛି, ସେ ଧନ୍ୟ ଏବଂ ସୁଖୀ ଅଟେ । ଅନ୍ୟମାନେ ତ କେବଳ କହିବାକୁ ମାତ୍ର, ଅର୍ଥାତ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଣ ଅଛି, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି ।

ଉତ୍ତମ ବିଚାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ : ବାବା ସର୍ବଦା ଉତ୍ତମ ବିଚାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଥିଲେ । ଯଦି ପ୍ରେମ ଏବଂ ଭକ୍ତିପୂର୍ବକ ଅନନ୍ୟ ଭାବ ସହକାରେ ଆମେ ତାଙ୍କର ଶରଣାଗତ ହେବା ତାହେଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେ କିପରି ଆମର ସହାୟତା କରୁଛନ୍ତି ତାହା ଅନୁଭବ କରିପାରିବା । ଜଣେ ସନ୍ଥ କହିଥିଲେ ଯେ ଯଦି ପ୍ରାତଃକାଳରେ

ତୁମ ମନରେ କୌଣସି ଉତ୍ତମ ବିଚାର ଜାତ ହୁଏ ଏବଂ ଦିନସାରା ତୁମେ ତାକୁ ସ୍ମରଣ କର ତାହେଲେ ତୁମର ବିବେକ ବିକଶିତ ଏବଂ ଚିତ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ ଅନୁଭବ ହେବ । ହେମାଡପନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏଣୁ ପବିତ୍ର ଶିରିଡ଼ି ଭୂମିରେ ଗୁରୁବାର ଦିନ ନାମସ୍ମରଣ ଏବଂ କୀର୍ତ୍ତନରେ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରି ନିଦ୍ରାଗତ ହେଲେ । ପରଦିନ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରିବା ପରେ ତାଙ୍କର ରାମ ନାମ ସ୍ମରଣ ହେଲା, ଫଳରେ ସେ ପୁଲକିତ ହେଲେ ଏବଂ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସମାପ୍ତ କରି ଫୁଲ ତୋଳି ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଗଲେ । ଯେତେବେଳେ ଦୀକ୍ଷିତଓ୍ୱାଡ଼ା ଅତିକ୍ରମ କରି ବୁଟି ଓ୍ୱାଡ଼ା ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ କାନରେ ମସଜିଦ ଆଡୁ ଭାସି ଆସୁଥିବା ଏକ ମଧୁର ଭଜନ ଶୁଣାଗଲା । ଏକନାଥଙ୍କର ଏହି ଭଜନ ଔରଙ୍ଗାବାଦକର ବଡ଼ ମଧୁର ଲୟ ସହକାରେ ବାବାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଗାୟନ କରୁଥିଲେ ।

ଗୁରୁକୃପା ଅଞ୍ଜନ ପାୟୋ ମେରେ ଭାଇ । ରାମ ବିନା କୁଛ ମାନତ ନାହିଁ ।
ଅନ୍ଦର ରାମା ବାହର ରାମା । ସପନେ ମେ ଦେଖତ ସୀତାରାମ ।
ଜାଗତ ରାମା ସୋବତ ରାମା । ଜହାଁ ଦେଖେ ବହିଁ ପୁରନ କାମା ।
ଏକା ଜନାର୍ଦ୍ଦନୀ ଅନୁଭବ ନୀକା । ଯହାଁ ଦେଖେ ବହାଁ ରାମଶିଖା ।

ଅନେକ ଭଜନ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଏହି ଭଜନ ହିଁ ଔରଙ୍ଗାବାଦକର କାହିଁକି ଗାଇଲେ ? ବାବାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଞ୍ଚାଳିତ ଏହା ବିଚିତ୍ର ଯୋଗାଯୋଗ ନଥିଲା କି ? ହେମାଡପନ୍ତଙ୍କ ଅଖଣ୍ଡ ରାମନାମ ସ୍ମରଣ ସଂକଳ୍ପକୁ ଏହା ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁନଥିଲା କି ? ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସମସ୍ତ ସନ୍ଥଙ୍କର ସମାନ ମତ ଏବଂ ସମସ୍ତେ ରାମନାମ ଜପକୁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ତଥା ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାପୂର୍ତ୍ତି ଏବଂ ସମସ୍ତ କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅମୋଘ ଅସ୍ତ୍ର ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ନିନ୍ଦା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶ : ଉପଦେଶ ଦେବା ପାଇଁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ବା ସମୟକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ବାବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ଭକ୍ତ ବାବାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣକୁ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଏପରି କଟୁବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଯେ ଶୁଣୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଘୃଣା ଜାତ ହେଲା । ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଲୋକେ ବୃଥାରେ ଅନ୍ୟର ନିନ୍ଦା କରି ବିବାଦ ଓ କଳହ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି । ସନ୍ଥପୁରୁଷ ତ ନିନ୍ଦାକୁ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର କହିବା କଥା ଯେ ଶୁଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ମୃତ୍ତିକା, ଜଳ ଏବଂ ସାବୁନ ଅଛି; କିନ୍ତୁ କୁତ୍ସାରଟନା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ସିଏ ଅନ୍ୟର ଦୋଷକୁ କେବଳ ନିଜ ଜିହ୍ୱାରେ ଦୂର କରିଦିଏ ଏବଂ ଏହିପରି ଅନ୍ୟର ପରୋକ୍ଷ ଉପକାର କରିଥାଏ । ନିନ୍ଦୁକକୁ ଉଚିତ ମାର୍ଗରେ ଆଣିବା ପାଇଁ ବାବାଙ୍କର ମାର୍ଗ ଅଭିନବ ଥିଲା । ସେ ତ ସର୍ବଜ୍ଞ ଥିଲେ, ତେଣୁ ଉକ୍ତ ନିନ୍ଦୁକର କାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିପାରିଲେ ।

ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ଲେଣ୍ଡିବାଗ ନିକଟରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ବିଷ୍ଠା ଆହାର କରୁଥିବା ଏକ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଶୂକର(ଘୁଷୁରି)ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗୁଳି ଉଠାଇ କହିଲେ କି 'ଦେଖ, ସେ କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ବିଷ୍ଠା ଖାଉଛି । ତୁମେ ଜୀବନସାରା ତୁମ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରୁଛ ଏବଂ ତୁମର ଆଚରଣ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି । **ଅନେକ ଶୁଭ କର୍ମର ପରିଣାମସ୍ୱରୂପ ତୁମକୁ ମାନବ ଶରୀର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଯଦି ତୁମେ ଏହି ପ୍ରକାର ଆଚରଣ କରିବ, ତାହେଲେ ଶିରିଡ଼ି ତୁମର କିପରି ସହାୟତା କରିପାରିବ ?** ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ଏହି ଉପଦେଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଏହିପରି ପ୍ରସଙ୍ଗାନୁସାରେ ବାବା ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । ଯଦି ତାହା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ନିତି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପାଳନ କରାଯାଏ ତାହେଲେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରଗତି ଅନେକ ବାଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି 'ଯଦି ମୋର ଶ୍ରୀହରି ଥିବେ, ତାହେଲେ ବିଛଣା ଉପରକୁ ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଖାଦ୍ୟ ପଠାଇଦେବେ ।' ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ବସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଏହି କଥା ସତ୍ୟ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଯଦି କିଏ ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚିତ ମନେକରି ଆଳସ୍ୟରେ ବସିରହେ ତାହେଲେ ସେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଗତି କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ପତନର ଘୋର ଅନ୍ଧକାରରେ ବୁଡ଼ିଯିବ । ଏଥିପାଇଁ ଆତ୍ମାନୁଭୂତି ଲାଭ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଅନବରତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଯେତେ ପରିଶ୍ରମ ଯିଏ କରିବ ସେତେ ତା'ର ଉପକାର ହେବ । ବାବା କହିଥିଲେ **'ମୁଁ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ, ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ଭୂତ ତଥା ସଚରାଚରରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଓ ଅନନ୍ତ ଅଟେ ।** କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କର ଭ୍ରମ ନିବାରଣାର୍ଥେ, ଯାହାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ମାତ୍ର ସାଢ଼େ ତିନି ହାତର ମଣିଷ, ସ୍ୱୟଂ ସଗୁଣ ରୂପ ଧାରଣ କରି ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଏଥିସକାଶେ **ଯେଉଁ ଭକ୍ତ ଅନନ୍ୟ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ଶରଣାଗତ ହୁଏ ଏବଂ ଯିଏ ଦିନରାତି ତାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ କରେ, ସେ ତାଙ୍କଠାରେ ଅଭିନ୍ନତା ପ୍ରାପ୍ତ କରେ,** ଯେଉଁପରି ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଓ ମିଶ୍ରି, ସମୁଦ୍ର ଏବଂ ଲହଡ଼ି ତଥା ନେତ୍ର ଓ କାନ୍ତିରେ ଅଭିନ୍ନତା ରହିଥାଏ । ଯିଏ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ଚାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଶାନ୍ତ ଓ ସ୍ଥିର ହୋଇ ନିଜର ଧାର୍ମିକ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିବା ଉଚିତ । ଦୁଃଖଦାୟକ କଟୁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା କାହା ମନରେ ଆଘାତ ନକରି ସର୍ବଦା ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ସମୟରେ ଅନନ୍ୟ ଭାବରେ ଭୟରହିତ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଶରଣାଗତ ହେବା ଉଚିତ । ଯିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ସହକାରେ ତାଙ୍କର ଲୀଳା ଶ୍ରବଣ କରି ତାର ମନନ କରିବ ତଥା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ, ସେ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଆତ୍ମାନୁଭୂତି ପ୍ରାପ୍ତି କରିବ । ବାବା କେତେକଙ୍କୁ ନାମ ଜପ କରି ତାଙ୍କର ଶରଣାଗତ ହେବାକୁ କହିଲେ । ଯେଉଁମାନେ 'ମୁଁ କିଏ-ଏହା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଲୀଳା ଶ୍ରବଣ ଓ ମନନ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । କାହାକୁ ଭଗବତ ଲୀଳା ଶ୍ରବଣ, କାହାକୁ ଭଗବତ୍‌ପାଦ ପୂଜନ

ଆଉ କାହାକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ରାମାୟଣ ବା ଜ୍ଞାନେଶ୍ୱରୀ ତଥା ଧାର୍ମିକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପଠନ ଓ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ କହୁଥିଲେ । ଅନେକଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀପୟରରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଆଉ କେତେକଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡୋବା ମନ୍ଦିରକୁ ପଠାଇ ତଥା ଆଉ କେତେକଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ରନାମ ଜପ କରି ତଥା ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଉପନିଷଦ ଏବଂ ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଉପଦେଶର କୌଣସି ସୀମା ନଥିଲା । ସେ କାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ଅନେକଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ସେ ଜଣେ ମଦ୍ୟପର ସ୍ୱପ୍ନରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ତା'ର ଛାତି ଉପରେ ଚଢ଼ିଗଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ସେ ମଦ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଶପଥ ନେଲା, ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ । କାହାକୁ କାହାକୁ ଗୁରୁବ୍ରହ୍ମା ଗୁରୁର୍ବିଷ୍ଣୁ ଏହି ମନ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ ସ୍ୱପ୍ନରେ ବୁଝାଉଥିଲେ ତ କୌଣସି ହଟଯୋଗୀଙ୍କୁ ହଟଯୋଗ ଛାଡ଼ିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ନୀରବତା ଅବଲମ୍ବନକରି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରଖିବାକୁ କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସୁଗମ ଧାରା ଏବଂ ବିଧି ଅପାର । ସାଧାରଣ ସାଂସାରିକ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟରେ ସେ ତାଙ୍କର ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ଏପରି ଅନେକ ଉଦାହରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି, ଯାହା ମଧ୍ୟରୁ ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା ।

ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ : ଦିନେ ରାଧାକୃଷ୍ଣମାଈଙ୍କ ଘର ନିକଟକୁ ଗୋଟିଏ ନିଶୁଣି ଆଣିବାକୁ ବାବା କହିଲେ । ଜଣେ ଭକ୍ତ ତୁରନ୍ତ ନିଶୁଣିଟିଏ ନେଇଆସିଲେ ଏବଂ ବାବାଙ୍କର କହିବା ଅନୁସାରେ ବାମନ ଗୋନ୍ଦକରଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ତାକୁ ରଖିଲେ । ନିଶୁଣି ସହାୟତାରେ ବାବା ରାଧାକୃଷ୍ଣମାଈଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଚଢ଼ିଗଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଛାତ ଉପରକୁ ଯାଇ ଆରପଟୁ ପୁଣି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଗଲେ । ଏହାର ଅର୍ଥ କେହି ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ । ରାଧାକୃଷ୍ଣମାଈ ଏହି ସମୟରେ ଜ୍ୱରରେ କମ୍ପୁଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଜ୍ୱର ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ହୁଏତ ବାବା ଏପରି କରିଥାଇପାରନ୍ତି । ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ ନିଶୁଣି ଆଣିଥିବା ଲୋକଟିକୁ ଦୁଇଟଙ୍କା ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ୱରୂପ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଏହା ଦେଖି ଜଣେ ଏତେ ଅଧିକ ପଇସା ଦେବାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ପଚାରିଲେ । ବାବା କହିଲେ **'ପରିଶ୍ରମର ଉପଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ନଦେଇ କାହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଏବଂ ଉଦାର ମନରେ ଯାହାର ଯାହା ପାରିଶ୍ରମିକ ତାହାକୁ ତାହା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ଉଚିତ ।**

ଶ୍ରୀ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସାଇନାଥାର୍ପଣମସ୍ତୁ । ଶୁଭଂ ଭବତୁ ।।